

Manažment rizík vykazovania rezerv pri prechode medzi IFRS a US GAAP

Alexandra Bagiová¹, Jitka Meluchová²

DOI: 10.32725/978-80-7394-939-6.02

Abstrakt: Predkladaný článok analyzuje rozdiely vo vykazovaní rezerv podľa IFRS a US GAAP, pri ktorých vznikajú signifikantné odchýlky vo vykázanom výsledku hospodárenia alebo vo výške záväzkov, čím sa mení celková finančná pozícia podniku a finančné ukazovatele. Autori nazerajú na tieto rozdiely z pohľadu uplatnenia etických princípov a zásady opatrnosti. Cieľom je identifikovať etické riziká, ktoré ohrozujú kvalitu účtovných informácií o výške rezerv, v podmienkach prechodu medzi IFRS a US GAAP alebo v období duálneho vykazovania. Vo výsledkoch boli tieto riziká klasifikované do troch skupín – metodické, dátové a riziká ľudského faktora, pričom autori identifikovali príčiny vzniku týchto rizík, na základe čoho bol nastavený postup ich manažovania.

Kľúčové slová: etické riziko, etika účtovníka, IAS 37, rezervy, US GAAP

1 Úvod

Podľa rozhodnutia Komisie pre cenné papiere a burzy (z angl. *Security and Exchange Commission*, ďalej “SEC”), ktorá riadi fungovanie regulovaných trhov v USA sa od decembra 2007 začali u zahraničných spoločností registrovaných na regulovanom trhu USA akceptovať účtovné závierky zostavené podľa IFRS (z angl. *International Financial Reporting Standards*, ďalej IFRS) bez potreby ich transformovania na Americké všeobecne uznávané účtovné zásady (z angl. *US Generally Accepted Accounting principles*, ďalej len US GAAP). SEC v odôvodnení akceptácie IFRS uviedla, že až dve tretiny amerických investorov v tom čase vlastnili cenné papiere zahraničných spoločností, ktoré museli kvôli prístupu na americkú burzu uplatňovať vykazovanie účtovných informácií v dvoch režimoch. Rozdiely vznikajúce transformáciou výkazov z IFRS na US GAAP znižovali užitočnosť účtovných informácií pre používateľov a zvyšovali náklady rozhodovacieho procesu investorov z dôvodu potreby identifikovať rozdiely (SEC, 2007).

Vznikla potreba novej kompetencie používateľov účtovných informácií, ktorú označujeme finančný bilingvizmus. Tento pojem v roku 2013 uviedla na svojom webovom sídle spoločnosť PricewaterhouseCoopers (PwC US, 2013) v príručke slúžiacej na identifikáciu rozdielov medzi IFRS a US GAAP. Do slovenskej ekonomickej literatúry ho priniesol kolektív autorov Bagiová, Meluchová, Mateášová (2019) a definujú ho ako schopnosť investora rovnocenne pracovať s účtovnými informáciami bez ohľadu na to, v zmysle ktorých štandardov boli vykázané a prezentované v účtovnej závierke. Základom zvládnutia tejto kompetencie je porovnanie a identifikácia rozdielov US GAAP a IFRS. Od čoho sa však v praxi abstrahuje, ale považujeme to za významný aspekt kvality účtovných informácií, je etický rozmer. V procese transformácie účtovných informácií účtovník vedome realizuje procesy, rozhodnutia a zostavuje interné predpisy, pri ktorých zohráva kľúčovú úlohu uplatnenie alebo naopak neuplatnenie etických princípov (Parišová, 2008). Aktuálne znenie Kódexu IFAC platné od 15. júna 2019 oproti predchádzajúcim verziám zdôrazňuje okrem dodržania etických princípov aj nasledujúce dve požiadavky (IESBA, 2019):

1. Uplatnenie odborného skepticizmu – táto požiadavka vychádzala z narastajúceho tlaku na kvalitu informácií prezentovaných externým užívateľom, vzhľadom na nestabilitu a prepojenie finančných trhov.
2. Uplatnenie odborného úsudku – zdôraznené sú požiadavky nevyhnutné pre uplatnenie odborného úsudku, a to odborné vedomosti, zručnosti a skúsenosti súvisiace s výkonom danej profesie, a potreba posudzovať súbor špecifických faktov či okolností, ktoré sú odlišné od prípadu k prípadu.

Etické riziko pri súbežnom vykazovaní podľa rôznych účtovných štandardov sa zvyšuje pri položkách, kde je nízka miera harmonizácie IFRS a US GAAP. Na účely prezentovanej analýzy autori zvolili položku rezervy, upravovanú štandardmi IAS 37 (IFRS) a ASC 450 (US GAAP).

¹ Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1/b, Bratislava 852 35, Slovenská republika, a.bagiova.be@gmail.com.

² Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1/b, Bratislava 852 35, Slovenská republika, jitka.meluchova@euba.sk.

2 Metodika

Cieľom analýzy, ktorej výsledky sú prezentované v tomto príspevku, bolo identifikovať etické riziká a spôsoby ich riadenia, ktoré ohrozujú kvalitu účtovných informácií o stave a hodnote rezerv v kontexte prechodu medzi IFRS a US GAAP alebo v období duálneho vykazovania. Pri naplnení cieľa analýzy pracujeme s predpokladom, že etické riziko vykazovania účtovných informácií, ktoré poskytujú verný a pravdivý obraz o finančnej situácii účtovnej jednotky rastie pri danej položke úmerne s rastúcimi rozdielmi medzi štandardmi IFRS a US GAAP. Z tohto dôvodu bola zvolená výskumná oblasť rezerv, kde napriek prebiehajúcej harmonizácii IFRS a US GAAP naďalej existujú veľké rozdiely. Rezervy zároveň významne môžu významne modifikovať finančnú pozíciu účtovnej jednotky a základné finančné ukazovatele hodnotiace finančnú stabilitu, rentabilitu alebo štruktúru vlastného a cudzieho kapitálu.

Základom pre predkladanú analýzu bolo identifikovanie rozdielov štandardu *IAS 37 Rezervy, podmienené aktíva a podmienené záväzky* (IFRS) a štandardu *ASC 450 Rezervy, podmienené aktíva a podmienené záväzky* (US GAAP), čo zároveň predstavovalo teoretickú, prípravnú časť analýzy. Spoločným východiskom pre identifikované rozdiely je pritom rozdielny prístup štandardov k riziku, ktoré je spojené s vykázaním, resp. nevykázaním rezerv. Kým IFRS vyžadujú vykázanie rezervy už pri pravdepodobnosti naplnenia záväzku viac ako 50%, US GAAP vytvárajú vyššie riziko deformovania obrazu o finančnej situácii účtovnej jednotky, nakoľko vykazujú rezervu až v momente vysokej pravdepodobnosti plnenia záväzku.

Následne sme analyzovali účtovnú závierku vybranej nadnárodnej spoločnosti, ktorá zostavuje účtovnú závierku podľa IFRS, ale zároveň pripravuje účtovnú závierku aj pre účely konsolidácie v rámci účtovnej závierky materskej spoločnosti so sídlom v US, v súlade s US GAAP. Účtovná závierka zostavená podľa US GAAP však nie je zverejňovaná, je interným zdrojom účtovnej jednotky, ktorá si z dôvodu investičnej stratégie neželala byť na účely tohto výskumu menovaná. Rozdiely zistené z účtovných závierok sme následne doplnili o ďalšie interné účtovné informácie o stave a pohyby rezerv.

Uskutočnená analýza pozostáva z dvoch častí:

1. Dátová časť - rozdiely v účtovných štandardoch sme konfrontovali s účtovným stavom a zistili rozdiely v jednotlivých druhoch rezerv. Na kvantifikovanie rozdielov sme využili rozdielové ukazovatele finančnej analýzy, modifikované tak, že analýza neprebehla v čase, za po sebe idúce obdobia y1, y2 a y3, ale v stanovenom období prebehlo porovnanie hodnôt, ktoré boli vykázané podľa US GAAP (y1) a hodnoty vykázané podľa IFRS (y2). Pre potreby tejto analýzy pritom abstrahujeme od druhov rezerv, ktoré nepodliehajú ustanoveniam analyzovaných štandardov IAS 37 a ASC 450, ako napríklad rezervy na zamestnanecké pôžitky či rezervy na rekultiváciu majetku.
2. Procesná časť – skúmali sme, na základe ktorých ustanovení štandardov zistené hodnotové rozdiely vznikli, a či v procese ich vykázania mohlo dôjsť aj k inému postupu, ktorý by mal odlišnú mieru uplatnenia etických princípov, a teda by predstavoval etické riziko z pohľadu poskytovania verného a pravdivého obrazu o finančnej situácii účtovnej jednotky. Toto riziko sme nielen identifikovali, ale skúmali sme aj možnosti, ako ho riadiť.

Hlavným literárnym zdrojom analýzy boli pôvodné anglické verzie účtovných štandardov IFRS a US GAAP, ktoré sme doplnili o informácie získané z odborných článkov interpretačného a sumarizačného charakteru. Zdroj pre dátovú časť predstavovali interné zdroje vybranej účtovnej jednotky, ktorá spĺňala kritérium duálneho vykazovania za zvolené účtovné obdobie a vykazovala rezervy v dostatočnej výške i štruktúre, aby bolo možné uskutočniť relevantné závery.

3 Výsledky

Ustanovenia analyzovaných účtovných štandardov IAS 37 a ASC 450, ktoré hovoria o identifikovaní, oceňovaní, účtovaní a vykazovaní rezerv sa líšia už v základnej terminológii, kedy každý zo štandardov používa v pôvodnom znení iný výraz. Podľa IAS 37 hovoríme o „*Provisions*“, podľa ASC 450 o „*Loss Contingencies*“, pričom odkazujú na rovnakú položku. Detailne sa terminologickým a obsahovým rozdielom venujeme v Tabuľke č.1.

Tabuľka 1 Porovnanie terminológie, vykazovania a oceňovania štandardov ASC 450 a IAS 37

	US GAAP (AJ)	IFRS (AJ)
<i>Terminologický rozdiel</i>	<i>Loss Contingencies</i> (rezervy)	<i>Provisions</i> (rezervy)
<i>Obsahové vymedzenie</i>	Rezerva je existujúci stav, situácia alebo podmienky, spojené s istým stupňom neistoty, ktorá sa týka výšky novej straty (úbytku ekonomických úžitkov), ktorá nastane v prípade že sa predmetná udalosť udeje, príp. neudeje.	Podľa IAS 37 je rezerva súčasná povinnosť účtovnej jednotky vznikajúca z minulých udalostí, ktorej vysporiadaním sa očakáva úbytok zdrojov účtovnej jednotky stelesňujúcich ekonomické úžitky, a je s neurčitým časovým vymedzením alebo výškou. Existuje neistota v období plynutia alebo vo výške budúcich výdavkov vyžadovaných na vysporiadanie.
<i>Vykazovanie rezerv</i>	Na to, aby bola rezerva vykázaná, musia byť splnené 2 kritériá: Je vysoko pravdepodobné, že vznikne záväzok a hodnotu záväzku je možné spoľahlivo oceniť. Štandardy neurčujú, aká je percentuálna hodnota pravdepodobnosti, pri ktorej je vznik záväzku považovaný za vysoko pravdepodobný, zaužívané však je, že použitý výraz „probable“ sa vysvetľuje synonymom vysoká pravdepodobnosť, čo je na úrovni 75 % (PWC, 2020).	„Rezerva sa vykazuje, ak (IAS 37, bod 14): a) účtovná jednotka má súčasnú povinnosť (zmluvnú alebo mimozmluvnú) ako výsledok minulej udalosti; b) je pravdepodobné, že na vysporiadanie povinnosti bude potrebný úbytok zdrojov stelesňujúcich ekonomické úžitky, a c) možno urobiť spoľahlivý odhad výšky záväzku.“ Ak niektorá z týchto podmienok nie je splnená, rezerva sa nevykazuje v súvahe.
<i>Prvotné ocenenie</i>	Nie je určená jasná metodológia na ocenenie rezervy v momente jej vzniku. Ocenenie rezervy vychádza zo súhrnu rôznych kvalifikovaných odhadov nákladov účtovnej jednotky, ktoré jej vzniknú v čase, keď nastane udalosť, ku ktorej sa rezerva viaže. Ak existuje viac odhadovaných súm s odlišnou pravdepodobnosťou, použije sa najmenšia hodnota z odhadovaného rozpätia.	Rezerva by mala byť ocenená hodnotou, ktorá bude najspoľahlivejším odhadom nákladov, ktoré budú potrebné na vysporiadanie záväzku v budúcnosti. Ak možno stanoviť rôznu hodnotu rezervy pri rôznej pravdepodobnosti, použije sa vážený priemer na stanovenie strednej hodnoty, ktorou sa následne rezerva ocení. Ak existuje spojité rozpätie možných výsledkov a každý bod z tohto rozpätia je rovnako pravdepodobný, použije sa stredný bod rozpätia.
<i>Diskontovanie rezerv</i>	K diskontovaniu možno pristúpiť, ak je časový horizont alebo hodnota rezervy fixná. Pokiaľ obe hodnoty vznikli na základe kvalifikovaného odhadu, k diskontovaniu sa nepristupuje. Ako diskontná sadzba sa používa zvyčajne úroková sadzba bezrizikových finančných aktív s podobnou splatnosťou ako je časový horizont danej rezervy. Diskontnú sadzbu nie je možné meniť, pokiaľ sa nezmenil časový horizont vysporiadania rezervy.	IAS 37 v bode 39 požaduje, aby bola rezerva vykázaná v súčasnej hodnote výdavkov, ktoré sa očakávajú ako potrebné na jej vysporiadanie. Pokiaľ je efekt časovej hodnoty peňazí významný, má sa suma rezervy stanoviť z diskontovaných peňažných tokov, zohľadňujúc časovú hodnotu peňazí a prislúchajúce riziko. Podľa bodu 45 IAS 37: „Diskontná sadzba je sadzbou pred zdanením, ktorá odráža aktuálne trhové zhodnotenie časovej hodnoty peňazí a riziká špecifické pre záväzok. V diskontnej sadzbe sa nezohľadňujú riziká, o ktoré boli upravené odhady budúcich peňažných tokov.“
<i>Rezervy na nevýhodné zmluvy (z angl. Onerous Contracts)</i>	US GAAP nepovoľujú v súvahe vykazovať položky, ktoré vyplývajú z nevýhodných zmlúv. Nie sú považované za súčasné, ale za budúce záväzky čím nespĺňajú podmienku výkazania.	Podľa bodu 68 štandardu IAS 37 je nevýhodná zmluva definovaná ako „zmluva, ktorej náklady na splnenie povinností podľa zmluvy, ktorým sa nedá vyhnúť, prevyšujú ekonomické úžitky, ktorých získanie sa podľa tejto zmluvy očakáva.“

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa účtovných štandardov ASC 450 (US GAAP) a IAS 37 (IFRS)

3.1 Dátová analýza vykazovania rezerv v kontexte kvality účtovných informácií

Dátová analýza interných účtovných informácií vybranej účtovnej jednotky potvrdila, že uvedené rozdiely v účtovných štandardoch viedli k rozdielom v konečnej sume kumulovanej položky „Rezervy“, ktorá bola obsiahnutá v podpoložkách označených v hlavnej knihe účtovnej jednotky ako *Rezerva na vypúšťanie emisií CO₂*, *Rezerva na záporné dodania* (podľa IFRS ako Nevýhodné zmluvy), *Rezerva na súdne spory*, *Rezerva na záruky* a boli zistené rozdiely vo výške jednotlivých položiek ako ich uvádzame v Tabuľke 2.

Pri každej položke sme identifikovali, z čoho daný rozdiel vyplýval a aký postup uplatnila účtovná jednotka pri vykazovaní daného druhu rezerv. Samotný rozdiel v hodnote rezerv je významným externým vplyvom vedúcim k rastu etického rizika zníženia kvality a užitočnosti účtovných informácií. Naplnenie etického rizika ďalej záleží od toho, či nastane niektorá z uvedených možností:

1. Porušenie etických princípov – zámerná manipulácia s hodnotou rezerv vykázaných v účtovnej závierke môže mať dôvody spočívajúce v nedostatku objektivity účtovného odborníka, keď mu vyššia alebo nižšia výška rezerv koreluje s inými záujmami, alebo v absencii bezúhonnosti, kedy sa priamo snaží možnosť zmeny výšky rezerv využiť vo svoj prospech spôsobením úbytku ekonomických úžitkov účtovnej jednotke. Etické princípy sú však porušené aj v prípade vedomého zanedbania odbornej spôsobilosti a primeranej starostlivosti, čo sa prejavilo tým, že nebol prisúdený vykázaniu rezerv patričný význam.
2. Zlyhanie odborného úsudku – v procese vykazovania rezerv zohrával odborný úsudok najvýznamnejšiu rolu, pričom sa zakladá nie len na teoretických vedomostiach, ale aj na praktickej zručnosti transpozície užitočnosti účtovných informácií do metodiky vykazovania podľa IFRS a US GAAP, duálne alebo v prechode medzi nimi. Neodborný prístup spôsobí nesprávne vykázanie rezerv tak z pohľadu obsahu, času či hodnoty vykazovanej účtovnej položky
3. Zlyhanie odborného skepticizmu – odborný skepticizmus je nevyhnutným predpokladom dodržania zásady opatrnosti a jeho absencia mení hodnotu rezerv, pričom do výpočtu vstupuje v časti stanovenia pravdepodobnosti naplnenia udalosti, ktorá zakladá vznik záväzku. Následný vplyv absencie odborného skepticizmu sa premieta do hodnoty vykázaných rezerv, ale aj do samotného identifikovania, či sa daný záväzok vykazuje v účtovnej závierke v položke rezervy, alebo predstavuje iné pasívum, ktoré sa v účtovnej závierke uvádza len v poznámkach.

Tabuľka 2 Rozdiely v hodnote rezerv vykázaných podľa ACS 450 (US GAAP) a IAS 37 (IFRS) vo vybranom účtovnom období (v tis. EUR)

Názov položky	Hodnoty podľa IFRS	Hodnoty podľa US GAAP	Rozdiel	Identifikácia rozdielu
	(v tis. EUR)	(v tis. EUR)	(v tis. EUR)	
Rezerva na vypúšťanie emisií CO2	1 552	1 552	0	Rozdiel nie je z dôvodu fixnej štátom stanovenej ceny aj termínu vysporiadania záväzkov.
Rezerva na záporné dodania	229	0	229	Podľa IFRS ide o rezervu na nevýhodné zmluvy, ktoré účtovná jednotka vykazuje pod týmto názvom. Rezervy ocenila na základe kalkulácií predpokladaných nákladov na zmluvné plnenia. US GAAP vykazovanie takýchto rezerv neumožňuje.
Rezerva na súdne spory	428	464	-36	Rozdiel vznikol prístupe štandardov k diskontovaniu, ktorý účtovná jednotka premietla do svojich účtovných postupov. V zmysle IFRS identifikovala významný vplyv časovej hodnoty peňazí a rezervy diskontovala každý rok podľa vývoja referenčnej úrokovej sadzby. US GAAP zmeny v postupe diskontovania nepripúšťa, pokiaľ sa nezmenila hodnota rezervy ani časový horizont jej použitia, preto je hodnota rezerv podľa US GAAP vyššia.
Rezerva na záruky	1 146	903	243	Účtovná jednotka vykazuje záruke v troch hladinách pravdepodobnosti podľa historických štatistických údajov o chybovosti a uplatneniu záručných opráv v horizonte posledných 5 rokov. Podľa IFRS ocení rezervy na záruky určením stredného bodu rozpätia, ale podľa US GAAP je zvolený spodný limit hodnoty potrebnej na uspokojenie záväzkov, ktoré sa k rezerve viažu.
SPOLU REZERVY	3 355	2 919	436	Celkový rozdiel predstavoval 13 % z hodnoty vykázanej podľa IFRS.

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Okrem uvedeného zdôrazňujeme aj ďalší aspekt manažmentu etických rizík pri vykazovaní rezerv, ktorým je transparentnosť. IFRS ani US GAAP nestanovujú predpísanú štruktúru jednotlivých výkazov účtovnej závierky. O to významnejšie sa prejavuje V účtovnej závierke nami analyzovanej účtovnej jednotky boli vyššie uvedené druhy rezerv vykázané kumulovane pod položkou „Rezervy“ v dlhodobých aj krátkodobých záväzkoch. Položka bola ďalej analyzovaná v poznámkach, kde účtovná jednotka objasňovala, prečo sa tieto rezervy tvoria, ale neuvádzala spôsob výpočtu ich hodnoty, diskontovania alebo posúdenia pravdepodobnosti, že nastane alebo nestane skutočnosť, na základe ktorej sú vykázané (Tabuľka 3).

Tabuľka 3 Závazky účtovnej jednotky v účtovnej závierke zostavenej podľa IFRS za účtovné obdobie (v tis. EUR)*

Dlhodobé záväzky		
Bankové úvery	57	27 650
Rezervy	58	2 372
Rezerva na zamestnanecké požitky	59	9 700
Záväzky z finančného prenájmu	64	38 649
Odložený daňový záväzok	60	1 155
Ostatné dlhodobé záväzky	61	9 493
Dlhodobé záväzky spolu		89 019
Krátkodobé záväzky		
Bankové úvery	57	15 967
Záväzky z obchodného styku	62	82 572
Záväzky z držania zvereného cudzieho finančného majetku	48	83 129
Splatné daňové záväzky	63	312
Ostatné dane zo závislej činnosti, DPH a iné	63	1 032
Záväzky z finančného prenájmu	64	8 147
Rezervy krátkodobé	58	983
Ostatné krátkodobé záväzky a ostatné pasíva	65	27 710
Krátkodobé záväzky spolu		219 852
Záväzky spolu		308 871
Vlastné imanie a záväzky spolu		537 823

Zdroj: Vlastné spracovanie.

*Pozn.: Údaje z účtovnej závierky boli prepočítané koeficientom, za účelom zachovania anonymity účtovnej jednotky.

Neúplné uvádzanie informácií o spôsobe identifikovania alebo výpočtu hodnoty rezervy neznamenal v prípade analyzovanej účtovnej jednotky, že boli naplnené etické riziká, pretože položka bola napriek tomu identifikovaná aj vykázaná správne. Absencia transparentnosti nepredstavuje etické riziko vo vzťahu k vykazovanej položke priamo, ale znižuje dôveryhodnosť a úplnosť účtovných informácií pre externých používateľov. Zároveň, sama o sebe môže byť absencia transparentnosti znakom etického zlyhania.

3.2 Procesná analýza vykazovania rezerv v kontexte kvality účtovných informácií

Pri výsledkoch procesnej analýzy v prostredí vybranej účtovnej jednotky sme vychádzali z predpokladu, že kvantitatívne rozdiely vznikajúce na základe rozdielov v ustanoveniach štandardov IFRS a US GAAP záležia od kvality nastavenia, realizácie a kontroly hospodárskych operácií. Kvalita týchto troch činností je pritom konfrontovaná so súborom etických rizík, ktoré so sebou transformačný proces alebo proces duálneho vykazovania medzi US GAAP a IFRS prináša. Tieto riziká sme rozdelili do troch skupín podľa toho, ako sa prejavuje ich naplnenie:

1. **Metodické riziká** – vznikajú v procese posúdenia rozdielov medzi štandardom IFRS a US GAAP. Preklad a odlišná terminológia jednotlivých štandardov vedú k následnej chybné interpretácii obsahu štandardov. Dôsledkom naplnenia takéhoto rizika je nesúlad medzi vykázaním rezervy podľa IFRS a podľa US GAAP a to z hľadiska času (rezerva je vykázaná v inom období podľa jednotlivých štandardov) ako aj z hľadiska obsahu (rezerva podľa jedného štandardu vykázaná nie je, v zmysle druhého štandardu vykázaná je).
2. **Dátové riziká** – spájajú sa s každou účtovnou informáciou, s ktorou účtovník pracuje a predstavujú riziko nesprávneho zaznamenania primárnych dát alebo ich nesprávneho spracovania do sekundárnej podoby, ktorá vstupuje do systému účtovných informácií. V prípade rezerv je však toto dátové riziko ešte umocnené možnosťou absencie výpočtu hodnoty rezervy, alebo numerickej chyby pri výpočte.
3. **Riziká ľudského faktora** – pokým prvé dve skupiny rizík sú v účtovnej jednotke jasne identifikovateľné a nastávajú neúmyselne, nedostatočnou kvalitou v procese spracovania informácií o hospodárskej operácii do účtovníctva, riziká ľudského faktora predstavujú v prípade rezerv súbor etických zlyhaní, ktoré vedú k vedomej manipulácii s účtovnými informáciami tak, aby mali následne žiadaný vplyv na obraz o finančnej situácii účtovnej jednotky. Rezervy účtované súvisia s výnosovou alebo nákladovou položkou takto vstupujú do

finančných ukazovateľov posudzujúcich rentabilitu, a z pohľadu ich podstaty záväzku modifikujú ukazovatele zadlženosti a štruktúry zdrojov majetku účtovnej jednotky.

Ako sa týmto dôsledkom vyhnúť, aby nedochádzalo k naplneniu etických rizík, si vyžaduje koncepcnosť a nastavenie procesov, ktoré musí pri identifikovaní, vykázaní a ocenení vybranej účtovnej položky účtovná jednotka uskutočniť. Na základe procesnej analýzy sme vytvorili návrh postupnosti krokov, ktoré by mali byť realizované, aby bolo možné etické riziká riadiť a minimalizovať ich dopad (viď Tabuľka 4). Farebným odlišením vyznačujeme, ktoré kroky vedú k manažmentu rizík v danej oblasti - metodické riziko (zelená), dátové riziko (žltá), riziko ľudského faktora (modrá).

Tabuľka 4 Postupnosť krokov na manažment rizík prechodu medzi IFRS a US GAAP

KROK 1	Identifikovanie rozdielov v ustanoveniach o konkrétnom druhu vykazovanej položky Na príklade rezerv sme demonštrovali, že napriek vysokej miere harmonizácie, pri niektorých položkách naďalej abscentuje konzistentnosť a vznikajú početné rozdiely, ktoré je potrebné identifikovať.
KROK 2	Vytvorenie rozhodovacieho stromu uplatnenia postupov jednotlivých štandardov Účtovná jednotka sa musí rozhodnúť ako postupovať, ktorá alternatíva, na miestach, kde poskytujú štandardy možnosť voľby. Toto rozhodnutie je potrebné podložiť relevantnou dokumentáciou a analýzou, čím sa minimalizuje etické riziko. Z podkladov by malo byť zrejmé, že daný postup nebol zvolený s úmyslom zmeny si manipulácie finančnej situácie účtovnej jednotky ale so zámerom zachovania reálneho obrazu o finančnej situácii účtovnej jednotky.
KROK 2	Vytvorenie interných smerníc o uplatnení postupu vykázania a ocenenia tých rezerv, pri ktorých dávajú štandardy možnosť voľby postupu účtovnej jednotky.
KROK 3	Vytvorenie prevodového mostíka - implementáciou metodických postupov a interných smerníc do softvérového nástroja sa vytvorí prevodový mostík medzi účtovnými informáciami zaznamenanými podľa IFRS a US GAAP. Malo by ísť o komplexný automatizovaný nástroj, ktorý dokáže poňať výnimky, zmeny či rozdiely. Po prechode dát týmto mostíkom by malo byť jasne identifikovateľné, v akej hodnote je vykázaná položka podľa jednotlivých štandardov, aká je výška rozdielu a mal by byť identifikovateľný pôvod rozdielu na jednotlivé účtovné doklady.
KROK 4	Zabezpečenie duálneho vykazovania dát v rámci používaného softvéru a účtovných procesov.
KROK 5	Zabezpečenie dostatočnej úrovni vedomostí, znalostí a skúseností personálneho zabezpečenia - uplatnenie odborného úsudku je základným predpokladom odborného skepticizmu a dodržania etických princípov pri spracovaní účtovných informácií. Na tento účel musia byť v účtovnej jednotke vyčlenené dostatočné finančné zdroje, časový priestor a adekvátne nástroje, aby bol zamestnanec kompetentný a schopný pracovať v zmysle účtovných zásad a princípov, a samostatne posúdiť, či dané procesy vedú k vykázaniu úplných a pravdivých informácií o finančnej situácii účtovnej jednotky, pričom tento zámer má byť nadradený externým alebo interným investičným či ekonomickým vplyvom.
KROK 6	Identifikácia vplyvu rozdielov na finančnú pozíciu účtovnej jednotky a ich zverejnenie - transparentnosť vykázanych informácií v prípade prechodu alebo duálneho vykazovania medzi IFRS a US GAAP spočíva aj v potrebe identifikovať vplyv vzniknutých rozdielov na finančnú pozíciu účtovnej jednotky. Zároveň je potrebné uvádzať údaje vždy úplné, aby nedochádzalo k situáciám rôznej interpretácie rovnakej ekonomickej reality. Účtovná jednotka by v záujme transparentnosti mala doplniť účtovné informácie aj o informácie o zmene finančných ukazovateľov, ktoré sú prechodom z US GAAP na IFRS alebo naopak dotknuté a môžu mať vplyv na rozhodnutia používateľov účtovných informácií.
KROK 7	Nastavenie procesu kontroly - kvalita kontrolných mechanizmov závisí od miery, do akej je nadradený etický princíp ostatným zámerom účtovnej jednotky. Čím menej konzistentné sú niektoré štandardy IFRS a US GAAP, tým kvalitnejší by mal byť systém kontroly v týchto položkách.

Zdroj: Vlastné spracovanie

4 Záver

Oproti väčšine publikovaných prác na tému rozdielov medzi IFRS a US GAAP, v prezentovaných výsledkoch analýzy je etický rozmer rozdielov medzi IFRS a US GAAP nielen braný do úvahy, ale vnímaný ako determinujúci pre konečnú kvalitu vykazovaných účtovných informácií. Problematika etických postupov pre predchádzanie či identifikovanie podvodov je spracovaná, ale práve prepojenie na problematiku súbežného alebo prechodného vykazovania podľa dvoch rôznych druhov štandardov chýba. Hoci etické riziká najviac ohrozujú spoľahlivosť a úplnosť účtovných informácií aj v tomto špecifickom prípade.

Vo všetkých štyroch základných atribútoch (identifikovaní, vykazovaní, oceňovaní aj diskontovaní) rezerv existujú významné rozdiely medzi IFRS a US GAAP, čoho dôsledkom vznikajú signifikantné rozdiely v obsahu či hodnote

vykázaných účtovných informácií. Používatelia účtovných informácií musia byť obozretní pri prijímaní svojich rozhodnutí. Ak je výsledná hodnota majetku, záväzkov, nákladov či výnosov v účtovnej závierke podľa US GAAP a podľa IFRS rozdielna za to isté účtovné obdobie, takáto skutočnosť významne narúča užitočnosť účtovných informácií pre používateľov, skresľuje finančnú pozíciu účtovnej jednotky a môže viesť k nesprávnym investičným rozhodnutiam.

Výsledky analýzy predstavujú súčasť pripravovaného komplexného posúdenia vplyvov rozdielov medzi štandardmi IFRS a US GAAP na kvalitu účtovných informácií vybranej účtovnej jednotky, ktorá prinesie do problematiky rozdielov a harmonizácie IFRS a US GAAP nový aspekt posudzovania, etické riziko. Záverom našej analýzy je súbor krokov, ktorých dodržanie vedie k zlepšeniu manažmentu etických rizík v procese prechodu medzi IFRS a US GAAP z pohľadu interných používateľov účtovných informácií. Z pohľadu externých používateľov potvrdzujeme prezentovanými výsledkami potrebu finančného bilingvizmu pri spracovávaní účtovných informácií do podkladov investičných rozhodnutí. V tomto prípade vedie zanedbanie finančného bilingvizmu k poškodeniu finančného zdravia investora. Z oboch aspektov teda ide o relevantnú tému pre súčasný turbulentný finančný trh.

Financovanie

Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0121/21 Analýza vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie subjektov v SR.

Zdroje

- Bagiová, A., & Meluchová, J. (2019). Financial Bilingualism as a Success Factor for Effective Business Combination Project: The Case of US Investors. *European. Financial Systems 2019: Proceedings of the 16th International Conference, June 24-25, 2019*. Masaryk University, 23-29.
- Barnes, J., & Beyersdorff, M. (2019) *International GAAP 2019: Generally Accepted Accounting Practice under International Financial Reporting Standards*. Chichester: Wiley.
- Drábková, Z. (2020). *Riziko účetních chyb a podvodů ve světle kreativního účetnictví: nástroje efektivního řízení a hodnocení rizik v účetnictví*. Wolters Kluwer.
- Duska, R. F., Duska, B. S., & Kury, W. K. (2018). *Accounting Ethics (Foundations of Business Ethics)* (3rd ed.). Wiley-Blackwell
- Chorafas, D. N. (2014). *Risk Accounting and Risk Management for Accountants*. Cima.
- Flood, J. M. (2022). *Wiley Practitioner's Guide to GAAP 2022: Interpretation and Application of Generally Accepted Accounting Principles (Wiley Regulatory Reporting)* (1st ed.). Wiley.
- IESBA (2021). *2021 handbook of the international code of ethics for professional accountants*, New York: International Federation of Accountants.
- Mládek, R. (2017). *IFRS and US GAAP: Accounting Policies and Procedures*. Leges.
- Müllerová, L. (2004). Proces tvorby US GAAP (jako inspirace pro tvorbu českých účetních standardů). *Acta Oeconomica Pragensia* 2004(1). DOI: 10.18267/j.aop.240.
- Ojo, M. & Akkeren J.V. (2017). *Value Relevance of Accounting Information in Capital Markets. (Advances in Finance, Accounting, and Economics)* (1st ed.). IGI Global.
- Oncioiu, I. (2019). *Throughput Accounting in a Hyperconnected World (Advances in Finance, Accounting, and Economics)* (1st ed.). IGI Global.
- Parišová, R. (2008). *Etika v účtovníctve a auditorstve*. Bratislava: EKONÓM.
- Richards, D. W., Ahmed, A. D., & Bruce, K. (2022). Ethics in financial planning: Analysis of ombudsman decisions using codes of ethics and fiduciary duty standards. *Australian Journal of Management*, 47(3), 401–422. <https://doi.org/10.1177/03128962211022568>
- PwC's 2013 edition of "IFRS and US GAAP: Similarities and Differences" highlights critical need to be financially "bilingual" in today's capital markets. (2013) PwC. <https://www.prnewswire.com/news-releases/pwcs-2013-edition-of-ifrs-and-us-gaap-similarities-and-differences-highlights-critical-need-to-be-financially-bilingual-in-todays-capital-markets-229862871.html>
- Saidon, I. M., & Said, R. (2020). *Ethics, Governance and Risk Management in Organizations (Accounting, Finance, Sustainability, Governance & Fraud: Theory and Application)* (1st ed. 2020). Springer.
- Sauser C.M. (2015). A review of the accounting treatment for contingencies arising from environmental issues. Honors Theses. <https://scholar.utc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1036&context=honors-theses>
- SEC Takes Action to Improve Consistency of Disclosure to U.S. Investors in Foreign Companies. (2007). SEC. <https://www.sec.gov/news/press/2007/2007-235.htm>.